

Inhoud

Links naar eerdere afleveringen: (mogelijk moet het bestand eerst gedownload worden om de hyperlinks te laten werken)	1
Elektronische documenten	1
Periodieken	1
Documenten	2
Tijdschriften 01-2019 / 06-2019	4

Links naar eerdere afleveringen: (mogelijk moet het bestand eerst gedownload worden om de hyperlinks te laten werken)

overzicht: <http://ind.datadelft.com/mededelingen.htm>

literatuur 2e helft 2007: <http://ind.datadelft.com/2008/Literatuur2007-2.pdf>

literatuur 1e helft 2008: <http://ind.datadelft.com/2008/Literatuur2008-1.pdf>

literatuur 2e helft 2008: <http://ind.datadelft.com/2008/Literatuur2008-2.pdf>

literatuur 1e helft 2009: <http://ind.datadelft.com/2009/Literatuur2009-1.pdf>

literatuur 2e helft 2009: <http://ind.datadelft.com/2009/Literatuur2009-2.pdf>

literatuur 1e helft 2010: <http://ind.datadelft.com/2010/Literatuur2010-1.pdf>

literatuur 2e helft 2010: <http://ind.datadelft.com/2010/Literatuur2010-2.pdf>

literatuur 1e helft 2011: <http://ind.datadelft.com/2011/Literatuur2011-1.pdf>

literatuur 2e helft 2011: <http://ind.datadelft.com/2011/Literatuur2011-2.pdf>

literatuur 1e helft 2012: <http://ind.datadelft.com/2012/Literatuur2012-1.pdf>

literatuur 2e helft 2012: <http://ind.datadelft.com/2012/Literatuur2012-2.pdf>

literatuur 1e helft 2013: <http://ind.datadelft.com/2013/Literatuur2013-1.pdf>

literatuur 2e helft 2013: <http://ind.datadelft.com/2013/Literatuur2013-2.pdf>

literatuur 1e helft 2014: <http://ind.datadelft.com/2014/Literatuur2014-1.pdf>

literatuur 2e helft 2014: <http://ind.datadelft.com/2014/Literatuur2014-2.pdf>

literatuur 1e helft 2015: <http://ind.datadelft.com/2015/Literatuur2015-1.pdf>

literatuur 2e helft 2015: <http://ind.datadelft.com/2015/Literatuur2015-2.pdf>

literatuur 1e helft 2016: <http://ind.datadelft.com/2016/Literatuur2016-1.pdf>

literatuur 2e helft 2016: <http://ind.datadelft.com/2016/Literatuur2016-2.pdf>

literatuur 1e helft 2017: <http://ind.datadelft.com/2017/Literatuur2017-1.pdf>

literatuur 2e helft 2017: <http://ind.datadelft.com/2017/Literatuur2017-2.pdf>

literatuur 1e helft 2018: <http://ind.datadelft.com/2018/Literatuur2018-1.pdf>

literatuur 2e helft 2018: <http://ind.datadelft.com/2018/Literatuur2018-2.pdf>

literatuur 1e helft 2019: <http://ind.datadelft.com/2019/Literatuur2019-1.pdf>

Elektronische documenten

Periodieken

Nieuwsbrieven van de Commissie voor de m.e.r.: <http://www.commissiener.nl/>

Nieuwsbrieven van het Planbureau van de Leefomgeving:

<http://www.pbl.nl/nieuws/nieuwsbrieven/>

Informatie- en debatavonden van TOP Delft: <http://www.topdelft.nl/>

Nieuwsberichten Ministerie van Infrastructuur en Milieu: <http://www.rijksoverheid.nl/>

Nieuwsbrieven van Faunabescherming: <http://www.faunabescherming.nl/>

Nieuwsbrieven van de gemeente Delft:

<http://www.delft.nl/nieuwsbrief.jsp?objectid=104313>

Nieuwsbrieven van Natuurmonumenten:

<http://www.natuurmonumenten.nl/nieuwsbrieven>

Nieuwsbrieven van het Hoogheemraadschap van Delfland:

<http://www.hhdelfland.nl/actueel/nieuwsbrieven>

Nieuwsbrief Milieu en Economie: <http://www.nieuwsbriefmilieueconomie.nl/>

Tijdreis 200 jaar Topografie: <http://www.topotijdreis.nl/>

Documenten

Delft e.o.

- Buytenkansen, gebiedsvisie Buytenhout-west, een duurzame toekomstvisie van binnenuit, september 2019
- Beheervisie Openbare Ruimte 2019, schoon, heel en veilig; de basis op orde, gemeente Delft, nov. 2019
- Buytenhout, voor wie van buiten houdt!, augustus 2009, in opdracht van de gemeente Zoetermeer
- Transformatie Schieoevers-Noord gemeente Delft Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport; 11 april 2018 / projectnummer: 3283
- Transformatie Schieoevers-Noord gemeente Delft, Toetsingsadvies over het milieueffectrapport en de aanvulling daarop; 16 mei 2019

Provincie Zuid-Holland

- Natuur in de gemeente, Onderzoek naar de inzet van Zuid-Hollandse gemeenten voor natuur, Natuur- en Milieufederatie Zuid-Holland, sept. 2019

Natuur, observaties, natuurbeleid, bodem, landschap

- Supporter worden van het Deltaplan Biodiversiteitsherstel, Natuurmonumenten - Geurt Besselink, Juni 2019
- Benut stikstofcrisis als kans voor natuur en alle Nederlanders, 10 natuur- en milieuorganisaties
- Declining abundance of beetles, moths and caddisflies in the Netherlands, Insect Conservation and Diversity (2019) doi: 10.1111/icad.12377
- Panorama Landschap – Karakterisering van de Nederlandse Landschapsgeschiedenis in 78 regio's, Henk Baas & Edwin Raap, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, juni 2017
- Jaarverslag WERELD NATUUR FONDS 2018-2019
- Partner worden van het Deltaplan Biodiversiteitsherstel, Juni 2019
- Ruimte voor Levende Rivieren, Wereld Natuur Fonds, Natuurmonumenten, LandschappenNL, de Natuur - & Milieufederaties, ARK Natuurontwikkeling en Vogelbescherming Nederland, www.levenderivieren.nl
- Milieucondities voor de natuur en natuurterreinbeheerders voor het milieu!, presentatie Rudie van Venetië, Staatsbosbeheer, 17-7-2019
- Amsterdam's Green Infrastructure Valuing Nature's Contributions to People RIVM Letter report 2019-0021 M. Paulin, R. Remme, T. de Nijs
- Spinnen in huis en tuin, zoekkaart
- Herkenningskaarten vlinders en libellen: <https://www.vlinderstichting.nl/service-en-vragen/publicaties/herkenningskaarten/>

Ruimte, verstedelijking, bouw, bevolking

- Ruimte voor Levende Rivieren, Wereld Natuur Fonds, Natuurmonumenten, LandschappenNL, de Natuur - & Milieufederaties, ARK Natuurontwikkeling en Vogelbescherming Nederland, www.levenderivieren.nl
- Betere wijken dankzij de energietransitie?, Dit is een uitgave van Platform31 en Nyenrode Business Universiteit, Den Haag, november 2019

Hoe verleden kansen biedt voor hedendaagse uitdagingen, Atlas Leefomgeving, 20-10-2019 (<https://www.atlasleefomgeving.nl/nieuws/hoe-verleden-kansen-biedt-voor-hedendaagse-uitdagingen>)

Landbouw, voedsel, ecologie

- Benut stikstofcrisis als kans voor natuur en alle Nederlanders, 10 natuur- en milieuorganisaties
- Growing Better: Ten Critical Transitions to Transform Food and Land Use, The food and land use coalition (FOLU), summary report, sept. 2019
- Agricultural practices and water quality on farms registered for derogation in 2017, RIVM 2019 (This study was commissioned by the Ministry of Agriculture, Nature & Food Quality as part of project no. 350601, Minerals Policy Monitoring Programme (LMM))
- Mest, een waardevolle grondstof (nutriëntenkringloop op p. 13), brochure gemaakt in opdracht van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, 2014
- On Being the Right Size, J. B. S. Haldane, March 1926 *Klassieke tekst!*
- Informatieblad biologische veehouderij, Skal, sept. 2019
- Milieuofficier: wil om dewet te handhaven ontbreekt bij Landbouw, FD 26 september 2019-10-2019
- Boerenslimheid, Mathijs Bouman, FD
- Jaarrapport 2018, De Rijn, Riwa (vereniging van rivierwaterbedrijven), sept. 2019
- Agricultural practices and water quality on farms registered for derogation in 2017, RIVM Report 2019-0026
- Voorkomen en bestrijden emissies kasteelten, J. van Ruijven en N. Koeman-Stein Rapport WPR-821
- Climate change adaptation in the agriculture sector in Europe, European Environment Agency Report No 04/2019

Water, waterbeheer

- Europese Commissie én burgers redden Europese Waterwet, Natuurpunt 13-12-2019
- Projectplan Vissenbossen in de Schie gemeenten Rotterdam, Delft en Leidschendam-Voorburg, Hoogheemraadschap van Delfland, 13 november 2019
- Eindrapportage Beleidstafel Droogte, opgesteld door projectteam Beleidstafel Droogte: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Unie van Waterschappen, Interprovinciaal Overleg, Bestuurlijk Platform Zoetwater, Rijkswaterstaat, INFRAM B.V. (penvoerder), december 2019
- Ervaringen met drinkwaterrestricties in het buitenland en verkenning van de mogelijkheden voor Nederland, RIVM Briefrapport 2019-0116, R.C. van Leerdam, RIVM
- Evaluatie Effectiviteit Natuurvriendelijke Oevers, Hoogheemraadschap van Delfland, oktober 2019
- Hydropower pressure on European, The story in numbers, WWF e.a., **Een van de conclusies: Hydropower must be understood as a transitional energy source supporting energy transitions, but it should be clear the middle-term energy future must rely on other sources (such as solar and wind), combined with improved energy efficiency and reduction of energy demand. Water sources but in particular intact rivers are of high importance for upcoming generations.**
- Slibmotor Koehoal, kweldergroei door slim verspreiden van baggerslib, Ecoshape

- Juridisch kader aquathermie 2019; speelruimte voor de praktijk, STOWA 2019-28
 Toelichting Peilbesluit Delflands boezem, sept. 2019
 Waterveiligheid: managen van kwetsbaarheid voorbij de mythe van droge voeten, De Nederlandse omgang met overstromingsdreiging in sociaal-cultureel perspectief, proefschrift Un. Van Maastricht, Geertruida Clarisse Heems en Baukje Louise Maria Kothuis, Un. van Maastricht 2012
 Jaarrapport 2018, De Rijn, Riwa (vereniging van rivierwaterbedrijven), sept. 2019
 Agricultural practices and water quality on farms registered for derogation in 2017, RIVM Report 2019-0026
 Minder uitheemse rivierkreeften in natuurvriendelijke oevers, H2O dec. 2019

Klimaat, energie, milieu, economie, duurzaamheid

- Onderzoek naar de gezondheidseffecten van kortdurende blootstelling aan ultrafijn stof rond Schiphol, RIVM Rapport 2019-0084, N.A.H. Janssen et al.
 Volgens deze biologen is kunstlicht een oorzaak voor insectensterfte, Trouw 31-12-2019, Rob Bouter
 Literatuurstudie Lichthinder kassen, TNO en glastuinbouw, 2006
 Lichthindervoorschriften voor het telen in kassen, website Rijkswaterstaat
 Adapt Now: a global call for leadership on climate resilience, Global Commission on Adaptation, september 2019
 Grondstof of afval. Aanbevelingen voor afvalwet-en regelgeving en de uitvoering daarvan op weg naar een circulaire economie, Taskforce herijking afvalstoffen, september 2019
 In 7 stappen een milieueffectrapport bij een regionale energiestrategie, infographic, commissie voor de MER
 Beroep tegen de omgevingsvergunning voor BMC Diemen, 28 oktober 2019
 Vijf oplossingen voor het huidige PFAS-probleem, Expertisecentrum PFAS, oktober 2019
 ADAPT NOW: a global call for leadership on climate resilience, the global commission on adaptation, sept. 2019
 FACTSHEET emissies en depositie van stikstof in Nederland, TNO oktober 2019
 Neues Klima für Europa: Klimaschutzziele für 2030 sollten angehoben werden
 Von Pao-Yu Oei, Karlo Hainsch, Konstantin Löffler, Christian von Hirschhausen, Franziska Holz und Claudia Kemfert, DIW Wochenbericht 41/2019
 Aanbevelingen voor transitievisies warmte, Natuur- en Milieufederaties en St. Natuur & Milieu, mei 2019
 Climate change adaptation in the agriculture sector in Europe, European Environment Agency Report No 04/2019
 Waarom de hartverscheurende keuze tussen biodiversiteit en klimaat een valse keuze is, Natuurpunt 4-12-2019 (<https://www.natuurpunt.be/nieuws/bomen-kappen-tijden-van-klimaatverandering-20191204>)

Tijdschriften 07-2019 / 12-2019

- Argus 44/1 | natuur vrijkopen en jachtvrij maken; in het wild levende dieren als erfgenaam | weidevogelbescherming: Nederland is ongeschikt gemaakt; soorten als zomertaling, watersnip en kemphaan zijn in andere landen niet bedreigd | exoten: bangmakerij | wolven in het land | doden is volgens de wet Natuurbescherming en de Vogelrichtlijn een laatste redmiddel

- Argus 44/2 | interview met Marianne Thieme | Plaagdieren? “Ratten en muizen zijn hele intelligente en leuke diersoorten, zoals veel mense uit ervaring hebben ondervonden, die een belangrijke functie in de natuur hebben te vervullen. Zij vormen het stapelvoedsel van veel predatoren en ruimen veel van onze rotzooi op.”
- De Levende Natuur 120/4 | themanummer natuurinclusieve landbouw
- De Levende Natuur 120/5 | Noordse woelmuizen en natuurbeheer in de Nieuwkoopse plassen | tapuiten, zwanenzang in Gelderland | alternatieven voor plaggen van natte heide | Nederlandse kalktufbronnen (Zuid-Limburg), de meest vervuilde van Europa | hoogstaande zonnecollectoren faciliteren plantendiversiteit op groendak
- De Levende Natuur 120/6 | themanummer succesvolle soorten: blauwgroen trechtertje, witsnuitlibel, steen- en boommarter, dwergwratjesmos, hamsteroortje zeenaaktslakken, planten langs de snelweg, de otter, dassen | leren van succesvolle soorten
- Down to Earth 54 | plantn kunnen ons leren hoe we moeten samenleven | de boer op tegen de stank – over luchtwassers | blijft er nog land over voor de biodoer? DE bottleneck van de grondprijzen | voor de winning van bruinkool moet alles wijken | Cuba naa ecologische landbouw |
- Down to Earth 55 | hoe duurzaam is natuurvlees? | prof. Leroy over klimaatverandering en democratie | Mercosut handelsverdrag met Zuid-Amerika ten bate van Duitse autoindustrie | red het wilde water: stuwdammen in de Balkan | Nederland en zeespiegelstijging
- Down to Earth 56 | waar komt al dat stikstof vandaan? | Koert van Mensvoort en zijn ‘next nature’ | de glastuinders en een CO₂-tekort (door het afstappen van aardgas) | roofdier wolf: grote roofdieren kunnen de balans in het ecosysteem terugbrengen | klimaatverandering in Pakistan | de digitale paradox: slim en toch stroomverslindend |
- H2O 52/7 en 8 | nieuwe strategie Stowa | nitraat: Brabant voert druk op | nitraat in zandgrond neemt weer toe | Marker Wadden | veerkrachtige grote wateren raamwerk voor grote wateren; Markermeer | Harnaschpolder levert groen gas | bacteriën bepalen de snelheid van veenafbraak
- H2O 52/9 | deltacommissaris hamert op eigen verantwoordelijkheid | holle vezel nanofiltratie | is vertraging bodemdaling in veengebieden mogelijk? | drijvende eilandjes stimuleren onderwaterleven | kleinschalige drinkwaterproductie
- H2O Water Matters sep. 2019 | leggen ongedoken waterplanten CO₂ vast? “De resultaten suggereren dat wateren waarin ondergedoken waterplanten floreren een deel van de antropogene emissies kunnen invangen, ongeacht de watertemperatuur.” | voorlanden verminderen overstromingsrisico’s | klimaatbuffers tegen klimaatverandering | risicoanalyses voor droogtebeleid | meer waterberging met diep wortelende gewassen | schademodel extreme buien | hotspots medicijnresten
- H2O 52/10 | zuiveringsslib crisis | Levvelbloes voor de Afsluitdijk | Kaamera wondermiddel uit afvalwater; stap naar circulaire zuivering | getij in Grevelingen? | onderzoek naar zelfherstellend vermogen van klei | waterbalans geeft inzicht in ecologische watersysteemanalyse | effecten van maaien en direct afvoeren van maaisel op fauna in Brabantse waterlopen
- H2O 52/11&12 | topsector Water | vernieuwingsdrang van Waternet; centrale watervoorziening duurzamer en goedkoper van decentrale | aanpak medicijnresten in water (waterschap Aa en Maas) | 4 jaar onderzoek risicobenadering voor droogte | effecten van maaien in Brabantse waterlopen

- Haagwinde 12/03 | evenementenvuurwerk in groengebieden | het Litoraal, Haags natuureservaat | verdichten en vergroenen en de groenblauwe structuur van de stad | zuurstofproblemen in de diepe zandwinplassen in Madestein | nieuwe normen in nieuwe nota stadsnatuur (in voorbereiding) | de hoornaar
- Haagwinde 12/04 | project hitte-eiland (vergroening rivierenbuurt Den Haag) | populieren met problemen | kwetterplekken voor huismussen | natuur Buytenpark kan dynamischer
- Lutra 62/1 | moleculaire identificatie van noordse vinvissen | geschikte gebieden voor de goudjakhals | Nederlands bosareaal onvoldoende voor de lynx | schade door muskusratten aan oevers en kades en dichtheid | zee-eenhoorn
- Midden-Delfkrant, nr 182 | speciaal nummer Natuur & Beleving, sept. 2019
- Midden-Delfkrant 43/4 | polder Noord-Kethel | boeren 2.0 | eenden, wild en prachtig deel 2
- Midden-Delfkrant 43/5 | Eenden, wild en prachtig deel 3 | beste graslandboer van 2019? | van landschap naar Central Park?
- Planten no. 10 nov. 2019 | exoten, wieden of laten staan? | risico's van uitheemse gewassen in voedselbossen | hotspot, de begraafplaatsen van Gorssel en Almen | kunstmatig natuurlijk: kunstmatig natuurlijke oevers (het onderzoek loopt nog door tot 2021. Het onderzoek is bemoeilijkt omdat het gevoerde beheer van de onderzochte oevers niet is vastgelegd, terwijl ook de strakheid en gebrek aan variatie qua waterdiepte en oeverbreedte de resultaten negatief beïnvloeden.) | stadse klokjes deel 2 | berrplanten en boerenlandvlinders in Midden-Drenthe
- Puur Natuur herfst 2019 | heel Holland zaait – over bermen en randen | Sallandse heuvelrug | Bergherbos (Montferland)
- Puur Natuur winter 2019 | stikstof; waar het gras woekert ... verdwijnen de bloemen | Marker Wadden | overwinteren van planten | faunapassage in Naardermeer |
- Staatsbosbeheer nr 3 herfst 2019 | wonderschone Wadden | oppepper voor de heide: maaien, branden, grazen en zelfs strooien met klak en steenmeel | slimme schimmels | doneren | werelderfgoed: stelling van Amsterdam; geopark de Hondsrug; Maasheggen; koloniën van Weldadigheid | kruisspinnen en tekort aan insecten | SBB voert label Hollands hout
- Staatsbosbeheer nr 4 winter 2019 | de sluipmoordenaar die stikstof heet | herstel van het rivierenlandschap | zeedorpenlandschap bij Katwijk | hernieuwbare grondstoffen uit de natuur: hout, gras, riet, slootmaaisel, exoten | naaldbomen (illustraties van naaldpatronen) | vestiging van zuidelijker soorten | (natuur)bruggen slaan | rasters in natuurgebieden | dorst!, effecten van droogte; robuuste gebieden als (water-)buffers | roofvogels
- Vogels 03/2019 | vogels en energietransitie | tapuiten redden | gebruik van drones bij vogelbescherming | drijfmest funest
- Vogels 04/2019 | kampioenen van de trek | rust en ruimte voor wadvogels | acieplan bij Tweede Kamer voor duurzame visserij in het IJsselmeergebied; streep door spieringvisserij? | koperwiekentrek | Crezéepolder (bij HI-Ambacht) | zwarte en rode wouw
- Vogels 05/2019 | kenniscentrum voor akkervogels | provincies verliezen proces over jacht op smienten | vogelgids op internet: www.vogelbescherming.nl/vogelgids | wildvang op Java | duikeenden in onze wateren
- Wadden 54/sept. 2019 | wolkenlandschappen | onderzoek visstand Eems-Dollard (met ansjovis!) | herfst op het wad met spreeuwen, zeekraal en ruiende bergeenden | trekvissen in kaart | Lauwersmeer 50 jaar | wolken | kwallen | slakken met en zonder huisjes

- Wadden 54/dec. 2019 | dynamische wadden | hoe dieren de kou trotseren | korstmossen | dynamisch kustbeheer, zandverspilling? | dijkbewaking | Lauwersmeer 50 jaar |
- Waterspiegel 22/4 | bestuursovereenkomst voor aanpak nitraat in grondwater | KWR-rapport kwaliteit van bronnen: bronnen voor drinkwater steeds meer onder druk | tussenevaluatie geïntegreerde gewasbescherming: meeste tussendoelen niet gehaald (PBL)
- Waterspiegel 22/5 | wat heeft de KRW het drinkwater gebracht? | meer aandacht voor oppervlaktewater als bron | kwaliteit Nederlandse wateren zwaar onder druk (Rob van Tilburg van Natuur en Milieu) | diffuse verontreinigingen vaak buiten bereik waterbeheerders; voor Van Dongen van LTO is KRW-norm niet heilig (m.a.w. de boeren eisen uitzonderingspositie op) | zorgelijk beeld voor de bronnen voor drinkwaterproductie (PBL)
- Zoogdier 30/3 | onderzoek naar konijnen op Vlieland | waar bouwt de bever zijn dam? | rode lijst 2020, actualisering van de rode lijst van 1994 | egels en robotmaaiers | gezenderde boommarters geobserveerd | comeback van de wolf, dankzij Europese bescherming | nulstandbeleid wilde zwijn
- Zoogdier 30/4 | standpuntbepaling “hoe beschermt de VVZ zoogdieren?” | “Wolf fencing” : conflictarm samenleven met de wolf | de hermelijn | is er nog plaats voor de bever in Vlaanderen? | de komst van de goudjakhals | de toekomst voor de eikelmuis in Zuid-Limburg
- Zuid-Hollands Landschap 2019/3 | herstel landgoed Ockenburgh | Zuid-Hollandse trekvaarten | cultuurhistorische wandelroutes in duin tussen Den Haag en Monster (Dunea) | uitvalsbasis Tenellaplas | www.deVeerstalhoeve.nl
- Zuid-Hollands Landschap 2019/4 | Eendekooi Bakkerswaal (Lekkerkerk) | meerjarenbeleidsplan www.zhl.nl/mjbp | dagkaarten voor Dunea-gebieden Solleveld, Berkheide en Meijendel